



Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angelček“

Štev. 5.

V Ljubljani, dne 1. maja 1906.

Leto XXXVI.

~ Zvončki. ~

Na zemljo zaspano
Je starka stopila
In belo nedolžnost
Po polju trosila,
A tople je dihe
V daljine spodila.

In prišla je pomlad,
Nedolžnost pobrala,
Pa zvončke iz zemlje
Je trde pozvala,
In belo nedolžnost
V naročje jim dala.

A prišla je deca,
Nedolžnost je vzela,
Mariji oltarje
Krasit je hitela, —
Marija nedolžnost
V nebesa je vzela.

Poletni so dihi
Od juga prispeli,
Zorévat pšenico
Zeleno hiteli,
A zvončki, a zvončki
Več niso zacveli ...

Semjonov.

~ Pred ulinjakom. ~

Na livadi za vasico
Dečki trgajo cvetice,
A pri ulinjaku dedku
Vene nekdam rdeče lice.

„O vé leta, mlada leta,
Vse prehitro ste minila!
Škoda, da pomlad življenja
Več ne bode se vrnila!“

Misli starček in premišlja,
A bučele le šumijo,
Vun iz panjev, vun na pašo,
Da satovje naredijo.

Iz satovja svečar sveče
V mestu bo naredil bele,
Skoro ob mrtvaškem odru
Starčku bodo plamenele.

Taras Vasiljev.

Smilujte se revčkov!

Črtica. Spisal Ivo Česnik.

(Konec.)

Pretežni del maše je mislil Nacek na desetico in na lepe, bele cigarete. Radost mu je plula po žilah, lice se mu je krožilo v smeh. Čul se je skoro glasen: „Hihí!“ Ljudje so ga pogledavali in si namigavali. Star mož je pristopil na Nackovo stran in ga opomnil, da je cerkev kraj molitve. Če se bo še zasmel, ga bo pograbil za ušesa.

„Pustite ga! Neumen je; Bog mu ne zameri“, je zašepetal sosed starcu na uho.

Nacka je oblila lahna rdečica. Zagledal se je v misijonski križ in kmalu je pozabil na starega moža, ki mu je pretil. Na belo pobarvanem križu je visel Zveličar z razpetimi rokami in prebodenimi nogami. Iz leve strani mu je teklo nekaj kapljic krvi po razštetih rebrih. Na nagnjeni glavi je imel trnjevo krono. Globoko v kožo in v glavo so se zadirali ostri trni, da je vrela kri iz ran in kapala po smrtnobledem, izmučenem čelu. S krvjo zalite ustnice so bile malce odprte, kakor bi hotel Odrešenik govoriti zadnje besede. Gledal je Nacek to podobo, in počasi mu je prihajal na misel govor starega mlinarja Jerneja. Kaj je znal Nacek o preteklosti? Vendar ta trenotek se mu je zazdelo, da je oni dogodek na Golgoti velik, pomenljiv. In globoko čustvo pobožnosti ga je prešinilo.

Zadela je njegova duša na dogodek v preteklosti. Zgenila se je, kakor bi čula pisk hlapona na koncu mostu, ko žvižga na drugem koncu. Tak most vodi iz preteklosti v sedanjost. Po njem teče vlak z neštevilno vrsto vozov... In pri oknih te gledajo zvedavi obrazi in nehote se spomniš da si jih že videl nekje, in da so ti stari znanci.

Pred oltarjem je pozvonilo. Bilo je zauživanje. Pokleknilo je ljudstvo in se trkalo na prsi: „Gospod, nisem vreden, da greš pod mojo streho, ampak reci le besedo in ozdravljena bo moja duša“.

Nacek je zmolil nekaj očenašev za rajno mater in za očeta, o katerem ni vedel, ali je živ ali mrtev. Medtem je minila maša.

V zvoniku so se oglasili zvonovi. Veličastno je donela njih visoka pesem po dolini. Vse je bilo svečano. Moški so postajali v velikih gručah pred cerkvijo in čakali, kaj jim oznani občinski sluga. Ženske so ponižno sklonjene hodile s pobožnimi obrazi proti domu, ali pa hitele in se veselo smejale.

Nacek je hitel v prodajalnico, da si kupi cigaret. Še precej moško je stopil pred prodajalko in zahteval cigaret za deset krajcarjev.

„Kakšnih cigaret?“

„Cigaret, cigaret!“

„Ali hočete drama, dame, sultane?“

Nacek je bil ves zmeden. Doslej ga še ni nihče vikal. Gledal je, gledal, odgovoril pa ni nič.

„No, katerih hočete?“

„Cigaret!“

Ljudje so prihajali in gledali. Tudi gospod poštar je prišel in študent, da si nakupita smodk in cigaret.

„Hitro povejte! Nimam časa čakati.“

Ljudje so se suvali in si mežikali, se smejali in delali neslane dovtype.

„Glejte, gospod poštar, to je oni fant s planine, ki nam je zadnjič napojil žejna grla.“

„Prav imate, prav tisti je.“

Študent je stopil h prodajalki in ji zašepetal:

„Dajte mu šport! Revez je malo neumen.“

Prodajalka je ugodila študentovim besedam in je Nacku naštela cigaret.

Nacek je vesel pobral cigarete in rdeč kot kuhan rak zapustil prodajalnico. Na pragu je srečal hlapca Petra, ki je šel kupovat smodke.

„Kaj pa ti, fant?“

Ali Nacek ni poslušal njegovega vprašanja, izginil je za voglom. Hlapec pa je mrmral samseboj:

„Kaj ima ta štor, ta rogovila opraviti v prodajalnici? Gospodar ga nikoli ne pošlje sem. Mora biti že nekaj posebnega“.

Nacek je hitel po strmi poti, kolikor so ga nesle noge. Za košatim grmom se je ustavil in uteknil cigareto v usta. V tistem trenutku se je spomnil, da je pozabil kupiti žveplenk. Morda pa ima kakšno v žepu? Jel je brskati in iskati. In res je našel eno v telovnikovem notranjem žepu. Potegnil je ob hlačah, začvrčalo je žveplo in zasmrdelo. Prižgal si je cigareto in začel vleči. Dim mu je silil v požiralnik in ga dušil. Zakašljajal je. No, pa je bilo kmalu dobro. Vlekel je in veselo pihal ter hodil vedno počasneje

Za njim so se pa muzali otroci in ga gledali, se mu smejali in ga dražili, da ne zna kaditi.

„Bom vas, vi!“ je včasih zavpil, pa zopet vlekel naprej.

Potegnil je veter in zmajal drevesa ob poti, da so zatrepetali solnčni žarki na zelenih perescih.

Dohitel ga je hlapec Peter.

„Kaj pa delaš, ti capin? Komu si ukradel denar, da si si kupil cigaret.“

Vrag te bo. Na, na!“

Pa ga je udaril dvakrat okrog ušes, da je Nacku klobuk odletel v grmovje.

„Gospodje dali.“

„Lažnik, na, na! Meni si jo ukradel ali pa gospodarju. Povem mu.“

„Nisem, nisem.“

Otroci so se smejali, Nacek se je pa kremžil.

„Tega lopova še videti ne morem.“

Začel ga je zopet obdelavati s pestmi. Nacek je prosil, naj ga pusti.

„Kaj pa je to, Peter!“ je zadonel Plankarjev glas, ki je prihajal iz daleč. „Ali ti nisem rekel že stokrat, da ga pusti“.

Hlapec Peter se je okrenil.

„Cigarete kadi.“

„Pusti ga! Doma bomo govorili o tem. Ne vpričo ljudi.“

Nacek je ostal sam na poti, pobral je klobuk in cigareto, ki mu je bila padla na tla. Zapretil je hlapcu s pestjo in jokaje pohitel navzgor.

Nad gorami so pluli lahni oblaki in solnce je pripekalo.

* * *

Popoldne je pasel Nacek za Vrhkom. Tako se je nazival obširen pašnik, pol ure oddaljen od Plankarjeve hiše. Tečna, zelena trava je rastle tam, da jo je živina rada mulila.

Ležal je Nacek pod košatim hrastom, ki mu je delal s ponosnimi vejami prijazno senco. Kot orjak je stal na planini in izzivalno gledal naokrog, ošaben na svojo moč. Sto let že morda klubuje vsem viharjem, utrdila se je njegova jakost.

Nacek je naslonil glavo med dlani in se zamislil v dopoldanski dogodek. Zavrelo mu je v prsih, stiskal je pesti, tolkel z nogami in škrtal z zobmi.

„Peter capin, on, on!“ je mrmral.

Iskrile so se mu nabuljene oči, kremžil se mu je obraz. Vsa jeza in strast se mu je naposled pojavila v potoku solz, ki mu je pritekkel po licu in kapal na zeleno travo.

Mislil je nato, kako ga je gledal Peter pri kosilu, ko se je opravičeval, kje je dobil denar. S težavo je dopovedal, da so mu ga dali gospodje, ki so došli utrujeni in žejni z gorâ in jim je prinesel vode. Plankar mu je verjel in zabičal Petru, da ne sme fanta nikoli več tepsti. Toda tudi Nacek ni ostal brez ukora. Gospodar mu je vzel cigarete in ga porukal za uho.

„Drugič daj denar meni, da ga hranim! Cigaret pa ne kadi več, sicer te stepem kot — — —“

Razjezil se je in začel vpiti, kakor je bila njegova navada ob vsaki malenkosti.

Po kosilu je odšel Nacek za hišo. Legel je pod oreh, da malo zadremlje in se upokoji. Kmalu je prikoral za njim Peter.

„Poberi se odtod! Tu bom jaz! Kako se vlačiš, ta prikazen lena! In kako zna lagati!“

Ni si mogel kaj, da bi ga ne klofutnil.

„Zdaj se pa spet kisaj, kislica!“

Nacek je zbežal mimo hleva, iz katerega je stopila tisti trenutek stara Urša. Bila je edina ženska pri hiši, od kar je umrla Plankarju žena.

„Kaj pa je zopet? Ali ti spet ne dá miru ta glavač?“ Odkorakala je počasi, z na stran nagnjeno glavo v hišo. V desnici je nesla golido mleka, na katerem so se delale penne.

„Dež bo še danes ali pa nevihta,“ je pripomnila gospodarju. „Mleko se hudo peni. Repa je brbljala davi v kadi.“

„Pojdi ti in tvoje pene in tvoje brbljanje ! Soparica je res, in najbrže bo tudi kaka ploha.“

„Kakšen kristjan pa si, da tega ne veruješ, ali ne veš, da nam je Bog dal vremenska znamenja?“

Naštevala mu je dolgo vrsto znamenj, da je gospodar naposled zapustil kuhinjo in parkrat jezno zarentačil nad vražasto žensko.

Nacku je srditosti plulo srce. Le tepež in tepež. Stara Urša edina mu je bila dobra. Toda kaj mu more reva pomagati, saj nima v hiši besede. Stric je strog in krivičen. Za vsako malenkost se jezi in kolne. Peter ga tepe venomer. Zakaj? Videti ga ne more in ne more. Res, da mu je včasih ponagajal in se mu zapačil, ali raditega še vendar nima pravice, da ga muči.

„Udaril bi, udaril Petra!“ mu je nekaj zašepetalo v razboljeni duši. Prijeten mu je bil ta glas, negoval ga je in držal.

„Udaril, udaril!“ je zamrmral in se glasno zasmejäl.

„Kdaj?“ se je vprašal.

„Zvečer, koj zvečer, ko pride pijan iz doline,“ mu je govoril glas.

„Zvečer, zvečer“, je ponavljäl.

Tako se mu je zdela prijazna ta misel, da mu ni prišlo nič drugega na um kot to, da ga bo udaril zvečer. Zadovoljstva se mu je smejalo lice, ko je mislil na maščevanje.

Ubogí bedaček, ki nima preudarka in nima pouka !

Tam daleč je zagrmelo. Čul se je odmev od gore, oduren, mogočen odmev, da je pretreslo človeku dušo. Nacek je nehote pogledal na nebo in zapazil, da je prepreženo z gostimi, pepelnatosivimi oblaki. Le tuintam je segala še med njimi po oboku jasna črta. In skozi tak pas so se usipali solnčni žarki po planinah. Tih veter je zavel od gora, drevje se je treslo pod njegovimi dihi. In šla je enozvočna, otožna pesem tja do gozda, kjer je ubrala nove glasove in še žalostneje zadonela v vrhovih, da so završale drobne veje, in je zašelestelo zeleno perje. Pod nebom je letala pivka in prosila vode. Zopet je zadonel grom nekje v daljavi. Odmev je bil glasnejši.

Zvonci krav so se glasili po planini. Ali danes ni bilo v njih tistega veselja, razposajenega življenja, ki odmeva iz njih ob jasnih dneh. Bilo je nekaj turobnega in otožnega.

„Piv-piv-piv!“ je šlo pod nebom.

Nacek je vstal, zavihtel palico in zavpil, da je zadonelo po planini, kakor bi kdo govoril v praznem sodu.

„Ho-ho!“

Jel je zganjati živino ; nevihte se je bal od nekđaj kot hlapca Petra.

Zablislilo se je tedaj tam nad goro. Blisk je švignil med kopo črnih oblakov, in kmalu zatem se je čul grom.

„Alo domov!“

Pognal je. Živino so zajedale muhe. Začela je hiteti. Nacek je skakal za njo in se opiral na palico.

Med potjo je prišel ob lesu do starega križa pod visoko bukvijo. Bršljan ga je opletal že mnogo let. Tako ljubeznivo se je opletal okrog njega, kot bi ga hotel objemati na veke. Ne daleč se je opirala podrta bukev na mlad javor, ki je nosil potrpežljivo svoje breme, kot bi vedel, da pride rešitev, da mora priti.

Naj bi stal javor vrhu griča ali v dolini in bi se opirala nanj bukev, to bi bilo isto. Nositi bi moral svoje breme. In to je glavno: nositi breme, kiž in verovati. Pride mož in odseče bukev, in javor bo prost. Vera v svobodo, upanje v bodočnost, ljubezen do življenja osrečuje in daje moč.

Nacek je gledal v tla in korakal dalje.

Po gozdu je trepetalo listje, tihotapski veter ga je majal, po nebu pa so švigali goreči bliski.

* * *

Nacek je ležal na seneni postelji, zagrnjen čez glavo. Bilo ga je strah. Neki glas mu je pa dajal pogum in ga bodril.

„Udari Petra, s senenim ključem ga udari!“

Prijeten mu je bil ta glas.

„Pusti ga, pusti!“ mu je šepetal drugi glas. „Potrpi!“

Bil je angel varih.

Zunaj je padal dež v velikih curkih izpod neba. Veter je pihal in majal vrhove dreves. Privihral je skozi gozd in odtrgal tu košat smrekov vrh, tam bukovo vejo, da je padla z velikim tleskom na tla.

„Daj ga! Zasluži, pretepa te!“

„Ne, ne, ubogaj me!“ mu je zvenelo v duši.

Divjalo je v njem in mu burkalo v prsih. Da ga je kdo učil moliti, učil potrpeti, učil bridkosti darovati Bogu — ne bi bil omahoval. Ali takó —!

„Udarim ga! Peter me ne bo več!“

Držal je v roki seneni ključ in čakal. Bil je oblečen in obut. Ali ležal je še vedno.

Prišlo mu je na misel, da bi ga ne. Ali strast po maščevanju mu ni dala miru. Bil je zanemarjen revež od narave in ljudi. Ali ni bila gospodarjeva dolžnost poskrbeti za tako revše?

„Nocoj, nocoj!“ je kričalo nekaj.

Tedaj se je začula zunaj glasna kletev. Peter je lezel po lestvi na hlev.

Nacek se je stresnil, a hipno je premagal trepet, vstal je in skočil k vratom.

Zaropotala so vrata in se odprla.

Švignil je isti trenutek blisk med oblaki in razsvetlil vso pokrajino.

Nacek je zagledal pred seboj premočenega Petra, ki je imel pomaknjen klobuk na oči. Zavzdignil je ključ in zamahnil. Ali udarec ni bil hud. Hlapec je iztegnil roko in hotel ujeti Nackovo. Ali opotekel se je, izpodrsnil v blatu . . ., omahnil in se zgrudil. Pridušena kletvica se mu je izvila iz grla.

„O, le čakaj, ti —, ti —!“

Potem pa je bilo vse tiho.

Zablislilo se je, in Nacek je videl, da teče Petru odnekod kri!

„Kaj zdaj?“

To mu je vrelo po glavi. Bil je bled, in strah ga je bilo.

„Proč, proč!“ je kričalo v njegovem srcu.

Zlezel je po lestvi na tla.

„Kam?“

Bliskalo se je in gromelo. Čul se je glasen pok, kot bi streljali s topovi. Tam nad goro je prekrizal nebo svetel blisk. In videlo se je, kot bi pepelnatobela lava oblila orjaškega velikana. Izpod neba je neprenehoma lilo.

Prišel mu je na misel mlinar Jernej in njegove besede.

„V mlin!“

Začel je teči. Komaj je opazil, da nima klobuka. Samo ena misel ga je prešinjala:

„Proč, proč! V mlin!“

Če se je zablislilo in je razsvetlilo pokrajino, da je bilo videti v določnih obrisih gorske velikane in dolino tam doli in morda tudi štor kraj poti, vselej se je Nacku stisnilo srce. Strah ga je bilo, in bal se je, da ga zdaj zdaj kdo prime. Najbolj se je bal vraga. In Peter mu je bil pred očmi s krvavo rano.

„Uj, zakaj si me? Vrag te bo“, je vpil za njim. In zdirjal je še bolj po gozdu nizdol. Izpotaknil se je ob korenino in padel je na obraz. Zarjovel je, kot bi ga bilo kaj zgrabilo, pobral se je in z opraskanim obličjem tekal dalje. Zadeval je ob bukova debela in padal.

„Uj, kaj bo to! Zakaj si ga!“

Zabliskalo se je in vrglo nekaj žarečih žarkov med drevje. Trhel štor je stal v gozdu. Nacek ga je zagledal in se ustrašil. Začel je bežati še bolj.

Drla je voda v narastlem potoku po strmi grapi in valila s seboj kamenje, nosila drva in prst.

Bežal je proti potoku, zavijal na stran in izpodrsnil. Hotel se je oprijeti bukove veje. Bilo je prepozno. Zdrsnil je v vodo. Kopal se je iz valov, grabil po kamenju, po vejah, hlodih..., silil h kraju — ihtel, vpil, klical na pomoč...

Hudournik pa je rjul v vrtincih in naraščal...

* * *

Drugo jutro ga je našel mlinar Jernej blizu mlina. Valovi so ga vrgli na suho.

Peter je nevarno zbolel. Ozdravel je sicer. Ali um ni več prav čist. Zdaj je on bedaček pri hiši.





G. Buchner

☞ Pomladni cvet. ☜

Vse cvete in klije,
Vse se veseli;
Pómlad žarke lije,
Ž njimi cvet poji.

Ptičji zbor veselo
Poje, žvrgoli;
Dece, glej, krdelo
V cvetno plan hiti.

Oj, ti cvet med cvetjem,
Le navžij se zdaj;
Saj ti z mladoletjem
Še odprt je raj!

Bogumil Gorenjko.

Iz naše šole.



Da bi le videli, kako mrgoli v naši šoli! Vsevprek. To vam je učenja in veselja včasih, a včasih tudi joka in stoka. Naj vam povem, kaj se je pripetilo nekega dne Žvokeljnovi Tončki.

Tončka sedi v prvi klopi. Že četrť ure pred molitvijo se mi je uni dan zdelo, da Tončke ne bo. Mala ima navado, da že opoldne čaka na šolski zvonček; a onega dne je ni bilo v šolo ne pred, ne po molitvi. Ura je odbila ena. Vse je utihnilo. V klopeh so sedeli učenci in učenke, kakor bi se bali dihati. Nič ni motilo pouka; še sitne muhe so odbrenčale na prosto.

Pokličem vsakega posebej. Drug za drugim so se oglašali z glasnim: „Tukaj!“ Pokličem Tončko. A Tončke ni bilo. Nje prostorček je bil prazen. Še torbice ni bilo, ne svinčnika, tudi črtala ni bilo videti na klopi. Nikjer nič. Rekla nisem nič, samo z črtico sem zabeležila Tončkino odsotnost v razrednico. Kdorkoli bi bil pogledal v razrednico, videl bi bil črtico in bi vedel: Tončke ni bilo v šoli.

To je bilo soboto popoldne. Drugega jutra pride k meni mož. Bil je Tončkin oče. „Kje pa je bila vaša mala včeraj“, vprašam, ko sva si prej naglo in nakratko voščila dobro jutro.

„Prišel sem ravno radi nje k vam“, hitel se je opravičevati mož in je dostavil naglo: „Moja mala se je odpravila včeraj od doma kakor ponavadi, da gre v šolo. Šla je res — a samo do pol pota in se je vrnila. Komaj je odbila ura, je bila že doma. Videl sem, da je začela odlagati torbico, pa sem jo vprašal: „Tončka, kako to, da je danes šola minila tako hitro?“

„Ne vem, zakaj“, — je odvrnila jecljaje ter se izkušala izmuzniti z doma.

„Tako torej, neveš, zakaj?“

„Ne.“

„Znabiti pa še v šolo nisi šla“ — pravim.

„O bila sem, bila“ — se je izgovarjala.

Precej se mi je zazdelo, kaj je, pa pravim: „Kje so pa drugi otroci? Saj ni nobenega videti!“

„Ne vem“, reče Tončka. „Sama sem prišla domov. Meni se zdi, da se vse lovi tam gori na Drejčetoovem gričku. Že vem za tiste, pa jih bom v šoli zatožila; saj dobro vedó, da se ne smejo loviti po vseh cestah in gričih.“

„Glej, da ne zatožijo drugi tebe“, pravim jaz. „Meni se zdi, da lažeš.“

„O ne, oče“, hitela se je izgovarjati — „ne, ne, prav gotovo se ne lažem.“

„Molče sem segnil na polico. Tončka pa je — rdeča kakor piruh o Veliki noči — pobesila glavo in se ni genila. S končkom mezinca je vrtala

po ustih, kakor da si je očitala: „Oh, jeziček, jeziček, zakaj si izrekel laž?“
A kar je bilo — je bilo “

To mi je pravil Tončkin oče onega jutra. Od tistega dne pa hodi Tončka redno v šolo. Samo enkrat je še ni bilo; a je drugi dan prinesla potrdilo na listu pisano od očeta: Tončka je bila bolna.

Najbližja Tončkina součenka je bleda Milka. Sedita druga poleg druge v prvi klopi. Deklica vzbuja sočutje. Prvi dan, ko je prišla v šolo me je pogledala toli hladno s svojimi velikimi, mrzlimi očmi, da me je zbolelo. Pogledala me je, kakor bi hotela reči: „Vse me sovraži, zato ne zaupam nikomur nič. Tudi vam ne. Potikam se zapuščena, osamela — in nihče se ne zmeni zame. Izpred vsakega praga me tirajo. Ljudje so brezsrčni, ne čutijo nesreče in bede gladnega otroka. Pošiljajo med drug k drugemu — po grižljaj kruha. Kako naj se veselim?“ — Zasmilila se mi je reva. Sočustvovala sem z njo. Bleda v lice je le s silo prikrivala bedo in pomanjkanje, katero se je jasno razodevalo na mladem, upadlem obrazku.

„Milka“, vprašam, „kdo skrbi zate?“

„Teta.“

„Nimaš staršev?“

„Ne“ — je odgovorila deklica kratko in pobesila blede glavico. — Sirota! Kdovékdaj so ji zagreblji mamico, bogvékdaj skrbnega očeta! Ni jih nikdar poznala milih staršev! Tudi drugi otroci so mi pripovedovali, da stanuje Milka pri teti. A teta je le napol skrbela za Milko, napol pa jo prepuščala samisebi. In dosti si teta tudi ni upala. Stara in sključena že, je še vedno hodila na dnino k sosedovim, da je za silo prihranila kak vinarček Milki in sebi. Pri vsem tem sta pa večkrat jedli obe le priberačen, tuj kruh. Tako jima je potekal dan za dnem. Drug je bil drugemu enak.

Tako je bilo z Milko prvi šolski teden. Kmalu pa sem zapazila, da ima bistro glavico. Podarila sem ji nekaj zvezkov, ter se ž njimi toli prikupila, da me je gledala čimdalje zaupljiveje.

In sedaj? Ej, sedaj je pa že drugače. Razumeva se dobro. Vsakokrat se prismeje v šolo, tako lepo se prismeje, da se ji napravita v rdeči in naokroženi ličici dve luknjici, kakor dve pičici in stojita obe toli primerno, kakor bi ji kdo zvrtal v mali obrazek.

Ali naša šola je velika, skoro toli velika, kakor kaka gimnazija, in v njo hodi mnogo, mnogo šolarčkov. O dveh naj vam povem.

Eden je Lojzek, drugi Drejček. Lojzek je priden, tih pazljiv in miren. Nobena beseda mu ne uide. Med poukom je toli tih, da si skoro dihati ne upa. Venomer upira kakor zvezdici modri očesci v učiteljico. Nalogo ima vsako v najlepšem redu — in zna! Ah, kako zna! Ste že slišali kdaj, kako šumlja gorski vir? Ste videli, kako se mu mudí v dolinico, tje do potoka? Glejte, ravnotako hiti stavek za stavkom iz Lojzkovih ust. Včasih „teče“ še prehitro, tako, da se tudi zapiči kam — ali pa tudi prekopicne. Tak je Lojzek.

Kaj pa Andrej. Ej, Drejče, ta vam je pa navit kakor ura. Zadnjič mi je pa vendarle ustrelil kozlička, ko je rekel, da ima črne lase, pa ima

rumene. Vsi smo se smejali — in Drejče, no Drejče se je tudi smejal. Zakaj bi se ne? — Enkrat smo se pa učili o uri. Povedali smo o nji marsikaj in razadnje našli celo vrsto raznih ur. Vprašam: „Kako pa pravimo uri, katera navadno visi na steni?“ Vse tiho. Samo Drejče dvigne roko in ko ga pokličem, pravi kratko: „Stenice“. To je bilo hahljanja po klopeh! Vse se je smejalo. Drejče pa je bil uverjen, da bolje ne bi bil mogel nihče povedati. Vidite, tak je Poljšakov Drejče z živahnimi, črnimi očmi.

Bi radi, da vam povem, še kaj o naši vaški gimnaziji? — No, pa naj bo! O starašिनovem Lipčetu. Čujte.

Lipče sedi v tretji klopi. Ne zmeni se ne za soseda na desni, ne za součenca na levi. Lipče dela vse sam. Sedi pa, kakor bi ga kdo pribil. Včasih si mislim, da vidim kip pred seboj. Kako in koliko zna? Ah, učenje in Lipče — nista nič kaj prijatelja. Posebno še v računstvu mu prede huda.

„Koliko je $1 + 5$, Lipče?“

Lipče: „ $1 + 5 = 8$.“

„Ah Lipče, Lipče, če ne boš pazil, se boš učil po šoli.“

Računamo dalje. Čez čas zopet vprašam:

„Koliko je $4 + 3$? Lipče!“

Lipče: „Štiri in tri je osem.“

„Do jutri boš desetkrat napisal, da si boš zapomnil. Tako bodeš napisal, kakor bo sedaj povedal Francek! Povej mu Francek!“

Francek: „ $4 + 3 = 7$.“

„Ponovi, Lipče!“

Lipče: „ $4 + 3 = 8$.“

Vprašaj Lipčeta karkoli hočeš, vedno trdi svojo — za vsako pove: „osem“.

V zadnji klopi pa nagaja Čehovinov Tonče. Tonče predobro vé, da ne sme z odpeto suknjico k tabli. In kaj je storil некоč? — Gumbe je porezal, da je igral z njimi. Prišli so pa tisti gumbi po nesreči v ječo, v šolski predalček — ne pomnim več, ali so bili po nedolžnem obsojeni, ali pokrivem; samo to vé, da so notri. Doma se je pa Tonče bal prositi mamico, naj mu prišijejo druge gumbe na suknjič. Bal se je, pravim, ker je vedel, da bi mu bili dali mati brezovega olja. Pa kako si je Tonček pomagal? Dobil je, bogvekje, dolgo, tanko vrvico. Prerezal je to vrvico na štiri dele in vtaknil po vrsti vsak konček v gumbovo luknjico; na nasprotni strani, kjer so bili prej prišiti gumbi, pa je zvrta! druge luknjice in pretaknil tudi v tiste konček vrvice; nato je vse lepo po vrsti prevezal. Da bi ga le bili videli z onimi trakovi! Eh, gotovo, kaj takega si domisli samo Čehovinov Tonče!

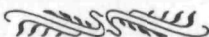
Nekega popoldne pa ga ni bilo v šolo. Oče so ga poslali, a mati so mu branili, ker je hudo deževalo in burja je tulila. Tonče je ostal doma. Je pa navada v naši šoli, da mora vsak učenec za zamude prinesiti listek od očeta, zakaj ga ni bilo. Tudi Tonče je to vedel. Bal se je očeta; pa je listek zaenkrat rajši sam napisal. Pisano pa je bilo takole: „Naš Ton—ček

ni mogl včeraj v šlo pri—ti, ker je bil de—š.“ — Precej je imel Tonček rdeča ušesa. Nič mu nisem storila, nič rekla, kakor to: „Jutri zahtevam listek, pisan od očeta.“ Trde so bile te besede, a ni bilo drugače. Drugi dan je pa Tonček prinesel listek pisan od očeta. Ali mar menite, da si še kdaj spisuje opravičenje sam? Kaj še! Še na misel mu ne pride!

Od kdaj pa je pri nas ta navada, da nosijo listke? Veste od takrat, ko je Čefajžev Jožek prosil, če sme iti samo pol ure pred svršetkom pouka domov, da bo pomagal očetu voziti gnoj — pa je šel lovit veverice v gozd. Od onega dne ne lovi več Čefajžev Jožek veveric, pa tudi drugi prihajajo redno v šolo.

Še o Ivanu naj vam povem. Ivan se uči ministrirati. Najtežje mu gre „confiteor“. Tudi z drugimi stavki je križ. Kadar bi moral odgovoriti: „Qui fecit coelum et terram“ — pa reče: „Ci fecit celnum et ternam“, tako, da se človek nehote domisli „terne“. Drugače je pa Ivan marljiv.

Taka, vidite, je naša šola. Kaj pa pri vas? Imate tudi Lojzke, Drejčke, Tončke? Kaj? Pa so našim kaj podobni? Ne? Znabiti pa —. *Mara.*



V cvetu mladosti.

(Prijatelju v spomin.)

Zaveli so gorki južni vetrovi. Vse se je zdelo prenovljeno. Kakor bi že vladala lahnokrila vesna in poljubljala livade in trate, se je zdelo človeku, ko je pogledal zemljo. Nad njo so se bojevale naravne sile: vetrovi so vršali in majali gole vrhove. Nebeško solnce pa se je vozilo v starem veličastvu po neskončnem oboku. In pošiljalo je svoje žarke v vsak kotiček, in pokukali so in se zasmehljali tako ljubko, kot bi se hoteli igrati s skrivnostno naravo in šepetati vodnim valčkom pozdrave iz drugih svetov. Tedaj je v zatišju smrekovega gozda vzkliklo nebroj belih zvončkov, pa so sklanjali svoje drobne glavice in si skoro boječe namigavali: „Ali ne bo še prezgodaj?“

Tako je bilo v naravi, ko si ležal na mehki postelji. Žalostno je bilo tvoje obličje, dragi Poldek, nezabni prijatelj mojih detinskih let. Gledal si skozi okno v probujajočo se naravo, in srce ti je zahrepenelo z neodoljivo silo po toplih, blaženih dneh. Kako rad bi te bil tedaj videl in ti prinesel svežih zvončkov in modrih vijolic, pa nisem smel. Zdravnik je prepovedal. Tako pa nisem mogel k tebi, da bi te tolažil, da bi se pomenkovala kot sva se v zlati vesni ob šumečem potoku, kjer stojé trepetajoči jagnjedi in lahko šepetajo z vrhovi.

Imel si davico.

Še čisto dobro se vsega spominjam. Hitel si iz šole, se prehladil in zbolel. Tiste dni so zaprli vsem šolo. Skoro vsaka hiša je imela bolnika. Mene se ni lotila. Ali otožno mi je bilo radi tebe, nezabni Poldek.

Vesela sva bila in živa kot mravljinca. Mir in nisva mogla biti nikoli. Žilica nama ni dala. No, mladi „možje“ so že taki. Rada sva bila zunaj v prosti naravi. Šla sva k potoku, delala mline, da jih je gonila voda. Vi ne veste, kako je to prijetno! Voda šumi in se peni, drevje šumi, veje se na lahno gibljejo, vodomec zleti iz grma, povodnji kos se koplje v tolmunu in zdaj in zdaj začivka. Mlada junaka pa čepita v sredi potoka, bosopeta in gologlava, zavihane hlače, in rokave privihane do komolca. Zgane se kolo, voda se zažene vanje in ropoče klop-klop kakor v mlinu. Umetnika se pa smejita, in vsa prostrana narava se smeje, hrib in dol in potok s svojo kristalnočisto vodo.

Po gošči sva hodila in iztikala za gnezdi. Vedela sva za mnogo ptičev, kje gnezdiijo, koliko jajčkov imajo. Z veseljem sva opazovala, ko so se iz drobnih jajčec izvalili nagi ptički. Kako jih je bilo sram, te revčke? Pa jim je zrastle topla suknjica, lepopisano perjiče, in nekega dne so izleteli iz gnezda.

Zvedela sva za lisičjo luknjo. In privlekla sva od doma težak skopec in ga nastavila zviti lisici. Kako sva se začudila, ko sva prišla drugi dan gledat in sva dobila lisičjo nogo. Zvita žival si je rajši odgriznila nogo, kot bi prišla v pest ljudem. O lisici ni bilo več sluha, dasi je prej pridno hodila v vas in znesla dokaj kokoši v svoj brlog.

Naš sosed je imel črnega kosa. Prav lepo črno suknjo je imel in živorumen kljun. Pel je pa tako lepe napeve vsako jutro, da je bilo neverjetno. Jaz bi ga bil neprenehoma poslušal. V jasnem jutru so tiste njegove pesmi tako segale v srce, kakor bi čul ubrano petje vaške mladine na zeleni trati poleg potoka.

Nekega dne ni bilo sosedovih doma. Tedaj sva se s Poldkom zmuzala v sobo, kjer so imeli kosa, zaprtega v kletki. Ključ so sosedovi puščali v mali špranji poleg okna. To sva dobro vedela. Zato nama ni bilo težko priti do ptička. Prestrašeno naju je gledal in skakal gor in dol. Kaj storiva? Odpreva kletko, da bi mu dala drobtinic v posodico. Tedaj pa smukne skozi vratca in sifota po sobi. Zaletava se v okno in bīje s kljunom in perotnicami po šipi. Jameva ga loviti, da bi ga spravila v kletko. Toda ni se nama posrečilo. Oplašen je letal okrog in imel že vse perje krvavo. Končno se je zgrudil na tla. Bil je kakor mrtev. Žalostna sva ga gledala.

„Kaj bo zdaj?“ sem izpregovoril boječim glasom.

„Domov pojdiva, da naju kdo ne vidi.“

Šla sva otožna in pobita, ker je bil mrtev kos, ki je pel tako lepo. Srce je nama bilo nemirno in vest nama ni dala miru.

Nihče ni zvedel, kdo je bil kriv kosove pogube. Res je poginil. Še danes mi je hudo po ljubki živalci in njenih sladkih pesmih.

Bilo je nekoč po zimi. Še dobro pomnim onega mrzlega dne. Kadar se spomnim nanj, mi prideš na misel tudi ti, nezabni prijatelj Poldek.

Proti večeru je bilo, ko sva se vračala z loke, kjer sva se drsala. Ob znamenju poleg vasi dobiva starega moža, vsega ozeblega. Tresel se je po vsem životu. Poleg njega je bil deček devetih let. Oba neznanca sta bila

slabo oblečena; na nogah sta imela raztrgane črevlje, da so jima palci gledali v mrzli večer. Počasi sta stopala proti vasi. Deček je nesel na rami gosli.

„Dobra dečka, povejta nama, kje naj prenočiva, da ne bova ljudem v nadlego?“ vpraša starec s slabotnim glasom.

„Z nama pojdita!“

Šli smo proti vasi. Zavili smo v našo hišo, kjer sta sedla tujca za ognjišče, da bi se ogrela. Starcu ni bilo dobro. Začel je težko dihati in prosil je naj ga denejo na gorko. Izpolnili so mu željo in mu dali skromno večerjo, kakršno so imeli že pripravljeno.

Drugi dan je bil starec še bolj slaboten. Želel je duhovnika, da bi se izpovedal. Izpolnili so mu tudi to željo. Spravil se je z Bogom.

Potem je zaželel gosli. Deček mu jih je prinesel. Vzravnal se je pokonci in potegnil z lokom po strunah. Gosli so zapele otožno in žalostno. Deček in Poldek sta se jokala. Tudi meni je bilo težko pri srcu. Gosli so pele in pele, a starcu niso mogle dati zdravja . . .

Tuji deček je ostal tisto zimo pri nas. Spomladi je pa šel bogvekam. Od tedaj ga nisem več videl.

* * *

Tako sva živela s Poldkom. Enkrat je pa tudi on legel in ni več vstal. Zahrepenel je z orjaško silo po življenju in zdravju, a ni bila volja božja.

Kmalu po tistem južnem vetru so zaveli iznova mrzli severni piši. Zvončki so oveneli in oledeneli. Vrani so se podili po zraku.

Poldek je tedaj zasnival večni sen. V cvetu mladosti . . .

Vseh teh dogodkov se spominjam ob tej uri, in težko mi je pri srcu . . .

Bojko.



Prvi maj.

Dobro jutro, dragi bratec,
Dobro jutro Bog ti daj!
Vstani brzo, urno vstani
In pozdravi — prvi maj!

Glej, vse polje kakor zlato,
Biseri po njem blesté,
Hrast se smeje v svetem miru,
Jelke v rajski dan šumé.

In devojka zlatolasa
Preko tihih trat hití,
Pesem peva . . . in v veselju
Sinje ji oko blesti.

Ah, pomlad je — ta nevesta,
Ženin pa je zlati maj . . .
Vstani urno, dragi bratec,
Bog ti dobro jutro daj!

A. P. Grigorjev.



Lisica in volk.

„Ej, striček moj!“ poklicala lisica,
Nekoč volka je, zvitá ta tatica.
„Ej, striček, pridite, kaj bi ležali
Ves dan doma in pa tako' stradali.
Jaz vem za kraj. Tam je mesa in sira
Oj toliko, da se lahko izbira.
Ej, pridite, da vam ta kraj pokažem
In se uverite, da nič ne lažem!“ —

Prezadovoljen se volkáč obliže,
In ko do dobre tete pride bliže,
Radosti same jo takó objame,
Da ji za hipec skoraj sapo vzame.
„Ah, teta, hvala vam na tej novici.
Kako, kako sta mi upali lici!
Da me še danes niste obiskali,
Za mrtvim jutri bili bi jokali!“ —

„Ej, striček, le nikar me ne hvalite,
Le urno, urno z mano, pa molčite!“...

In odkorakala sta v gozd košati,
Kjer pota dobro treba je poznati,
Kdor noče, da v goščavi ne zaide
In iznenada kómu v pest ne pride.
To znala dobro teta je lisica,
Zato hitela zvitá je tatica
Samo po potih skritih med goščavo,
Pa vendar našla je vseskozi pravo.
Ko dan hodá že skoraj sta hodila,
In luna je na nebu že svetila,
Dospela sta do vaškega vodnjaka.
Lisica tamkaj ustavi se, počaka
Volká, ki komaj, komaj že koraka.

„Takó, sedaj sva vendar že na kraju,
Kjer se gostila bova kakor v rajju.“

„O, hvala, teta, vam stotisočerna,
Zdaj bo končana lakot neizmerna!“ —

„Le glejte, striček, me, kam se
popeljem,
Sledili boste mi še vi z veseljem!“

Lisica brž v posodo je stopila,
Ki se počasi je z vijaka zvila,

Pa se potapljala, da je dospela
Do vrh vodé in tamkaj obvisela.

„Ah, teta, kaj pa delate tam doli?
Do tjakaj jaz pač ne dospem nikoli!“ —

„Ej, vidíte, da sir se tu dobode?“...
Pa mu pokaže mesec sredi vode.

„Da, vidim ga!... A kaj mi če tam doli,
Do tjakaj jaz pač ne dospem nikoli!“ —

„Okoli pa, kar vidite tu v temi,
Meso lepo me vabi: Teta vzemi!“

„Da, vidim ga!... A kaj mi če tam doli,
Do tjakaj jaz pač ne dospem nikoli!“ —

„O, striček, pač!... V posodo le vstopite,
Ki je tam gori. Nič se ne tresite!...
Le doli k meni brž se popeljite! —
Čemu bi gledali me iz višine,
Ter le cedili sline, same sline?“...

Previdno res je stopil volk v posodo,
Ki se zazibala je lehkó nad vodo.
Pa brž potapljati se je začela
In skoraj je nad vodo obvisela.
Volk bil je zdaj na dnu, lisica gori,
On blizu smrti, ona v jutra zori.

„Ah, teta?... Saj ni ne mesa, ne sira,
Saj tu le mesec v vodó se ozira! —
Potegnite, potegnite me k sebi,
Jaz rad v vodnjaku se utopil ne bi!
Saj tudi jaz sem vas potegnil gori! —
Ah, ne smejíte se!... Ste mari nori?“ —

„Ej, striček, ne! — Počakajte tam doli,
V daljavi tam že vidim kmete s koli,
In preden jaz bi morda vas rešila,
Bi najbrž sama kožuh izgubila.
Jaz sem tatica, a vi ste pošteni,
Zato pač blagor vam, gorje le meni!“...

Otožno volk zatulil je v globini.
Lisica pa je tekla po ravnini.

Janko Polák.



„Vrtčeva“ priloga št. 5., I. 1906.



V zadnjem hipu.

V zadnjem hipu.



Kdo bi zameril Skončarjevemu Janezku, da se je tako rad vozil in vozil druge? Saj je človeku menda prirojeno, da se rad vozi. Poglej otročiče, kako radi se vozijo. Kadar gredó oče z vozom od doma, že se pritisne ta ali oni na soro, da se pelje vsaj do vogla hiše. In kadar zasliši zopet ropotanje proti domu, brž steče naproti, da se vsaj nekoliko popelje. Ali ni voziček ali sanke najljubša otroška igrača?

Pa bo kdo rekel: Otrok je otrok; zato se rad vozi, ker ima preživo kri in ne more biti pri miru. — Le počasi! Pa poglej odrastle, kako švigajo na kolesih, kako so polni železniški vozovi tudi takih, ki se vozijo samo za zabavo; poglej na reke in jezera, kako se vse giblje in ziblje. Vse je polno ljudi, ki se veselé prijetne vožnje. Še celo nad nami se vozijo ljudje v zrakoplovih.

Vsak se rad vozi, in Skončarjev Janezek se je tudi. Eno napako je pa le imel Janezek, katero ima pa menda vsak vozač Janezkove vrste. Pri svoji vpregi namreč ni takoj popravil, kadar se mu je kaj potrló, temveč je zavlekel potrto stvar v kaki kot v kolarni.

„Kaj mi če? Saj ne bom več rabil“, je mnogokrat rekel.

Pa mu vendar ta malomarnost enkrat ni prav hodila.

Jeseni je bilo. Na štirikolesnem vozičku je pripeljal dve debeli buči pred hišo. Sam pa, truden od vožnje, se je vlegel na travo pod hruško.

Svet pred hišo pa ni bil ravan, temveč je nalahko visel proti bregu in dolini. Voziček z bučama je jel polagoma lesti in se pomikati navzdol.

„Jurur, juur“ . . . je škripalo počasi ob suhih oseh.

„Jur, jur, jur, urjur“ je zdrčal voziček dol po bregu. V polnem teku se je zaletel z močjo v oreh. „Resk“ je dejalo — in mnc to je bilo potrtega. Voziček se je preobrnil, buči sta se pa podili na dno doline.

Ko je Janezek skočil pokonci in stopil na rob brega, je bilo že prepozno.

„No, zdaj pa imam!“ je zagodrnjal, ko je pobiral strti voziček. „Pa, kaj mi če? Kmalu bo sneg, takrat bodo pa sanke boljše.“ In zavlekel je voziček med staro šaro v kolarnico.

* * *

Drugo leto je bilo, dva dni pred majnikom. Gospod kaplan so šli skozi vas. Otroci so rinili k njim.

„Prav je“, so rekli, „da pridete radi k meni in se ne skrivate pred duhovniki. Ste že pridni.“

„Otroci, zdaj pa še ena. Majnik je pred durmi, v cerkvi bomo obhajali šmarnice. Treba bo ozaljšati Marijin oltar, treba bo bršlina za vence in cvetic za šopke. Ali kdo ve za lep bršlin?“

„Jaz, jaz, jaz, jaz“, zažvrgolelo je vse.

„No, kje veš ti zanj?“ vprašajo Strženovega Lojzka.

„V našem lesu ga je vse polno“, se odreže pogumno.

„V Stržajev les pojdemo takoj danes popoldne. Ali imate vozičke, da ga bomo pripeljali?“ vprašajo gospod.

„Imamo, imamo, imamo . . .“ je vriščalo od vseh strani. „Pa samo tisti, ki imate vozičke! Kdor nima vozička, ga ne rabimo. Popoldne ob eni bodite pripravljeni!“

Tudi Skončarjev Janezek se je spomnil svojega vozička, pa je šinil domov in se izgubil v kolarnici. Tam v kotu je ležal ves zametan in zastavljen njegov potrti voziček.

„To bo prijetno!“ si je mislil. „In gospod kaplan sami pojdejo z nami. To bo veselje! Toda voziček? Kar popraviti ga bo treba. Do ene ga bom že.“

Takoj se je spravil na delo. Toda slab kolar, slabo orodje in silno potr ti voziček! Ni šlo tako hitro, kakor si je mislil Janezek. Ura je naglo odbila eno. Cela vrsta otrok se je dvignila in se z velikim vriščem pomikala v les. Janezek pa še ni bil gotov z svojim popravkom. Ostati je moral doma. „O, da bi ga bil vsaj prej popravil!“ je vzdihnil, ko je videl, da je prepozno.

Hudo mu je bilo, ko je proti večeru pripeljala cela vrsta voznikov vse polno bršlina, zelenja in cvetja in ga peljala v župnišče. Še hujše mu je pa bilo, ko so se veseli vozniki vračali z velikimi kosi belega kruha in lepimi podobicami od gospoda kaplana.

„Vsaka nemarnost se kaznuje prej ali slej“, so pripomnili mati Janezku, ki se je silno kislo držal in je imel mokre oči.

Še tisti večer je dal voziček čisto v red in je šel drugo jutro sam po bršlina. Ravno prav je bilo, da ga je pripeljal, ker ga je bilo nekaj zmanjkalo. Dobil je čedno podobico, kosa pa ne. Voziček ima pa zdaj bolj v redu.

F. G.



Naprej.

Vse cvetno je polje, in rože dehtë
In solnce nebeško nam sije, —
Oj, bratje, naprej čez doline, gore,
In kamor se cesta zavije!

Naj vriskajo srca v veselo prostost,
In v svobodi duša trepeče,
Dovolj je počitka in spanja dovolj,
Zdaj nove poiščimo sreče.

Oj, bratje, naprej, da zasine nam dan
Veselja in zlate radosti,
Na delo nemudno, da tihi večer
Življenja zatone v sladkosti.

Aleksij Ivanov.



Povest o vijolici.

Svojemu † bratu Antonu v spomin. Spisal Ivo Česnik.



Zavele so južne sape. Kot tihi, poljubljajoči dih so veslale nad polji in gozdovi, božale nizka brda in brsteče loge, zadevale se ob golo drevje, ki se je nalahno gibalo in trepetalo. Zbalo se je, da so ti pomladni vetrovi še prezgodnji. Mrzli sever še utegne pripoditi sive oblake na nebo, in sneg bo morebiti padal še v debelih kosmičih izpod svinčenega nebesa.

Sinica je začivkala med gabrovim šibjem. Vesel in zadovoljen je bil njen glas. Pomlad prihaja, vsa radostna in oživljajoča!

Tri sestrice so ji odgovarjale ob potoku, ki je valil v veseli naglici svoje peneče valčke med strmimi bregovi proti ravnemu polju. Ravnotako radostno so skakljale sinice z vejice na vejico, z drobnimi nožicami natezale so pisane glavice in migale z repki.

Črnemu kosu se je tudi zahotelo zabavne poskočnice. A šla mu ni tako od srca kot v cvetočem maju. Zdelo se je, da vabi pomlad in jo kliče s hrepenečim srcem.

Zapihal je veter. Mogočna pesem je šumela skozi gozd. Klanjale so se gole veje in prisluškovale. Glasovi so se jim zdeli znani. Čule so jih že nekoč. Prav tako prijetni so bili. Zamikalo jih je po veselju in razkošju, kot pastirskega dečka zamika mestno bogastvo, ko čuje prvič o njem. Vrhovi so se pripognili, posluhnili za trenotek, se hipoma vzravnali vsled burnega veselja, pa se zopet pripognili. Zvabila jih je mogočna pesem, segajoča jim do srca.

In solnce je posijalo z vso čarobno lepoto, v slednji kotiček je posijalo. Oživele so livade in ozelenele, brda in travniki so se vzbudili iz spanja, kakor da jih je pozvala mogočna Stvarnikova sapa. Vsa narava se je jela pregrinjati s pisanimi preprogami, stkanimi tako umetno, kakor jih ne stke najbolj vešči Perzijan.

Tedaj je priklila iz tal tam kraj gozda sramežljiva vijolica. Majhna je bila in skromna. A rastle je v zatišju leskovega grma varno in prijetno. Razširjala je bogati vonj po zeleneči trati, kjer so rastle njene sestrice, pomešane z belimi zvončki.

* * *

Začelo se je pravo veselje po gaju. Popje po drevju je brstelo; božale so ga mehke sape, plavajoče od gorkega juga. Tako tople so bile te sape, da so stopile sneg, ki je bil še nakopičen po gorah. Solnce se je upiralo vanj z vso močjo, ga objemalo s svojimi gorkimi žarki, da je tekel od njega vroč pot.

V dolini se je nabirala voda v potoku in je drvila med skalami dalje. Prinašala je s seboj les in kamenje. Žaga je vršala, da je odmevalo v šumo.

Prav prijetno in ugodno je bilo vijolici pod leskovim grmom v prvih toplih pomladnih dneh. Poljubljale so jo sapice in ji božale nežna čašna peresca. Beli zvončki so jo obkrožali in ji zvonili sladke pesmi.

V črnih nočeh je bilo pa drugače. Zazeblo je revico v mlado kožico, v nežne, drobne ude, ko je vzrogovilil mrzli sever. Na močnih, trdnih perotih je priveslal od gorâ in je natezal mehove skozi gozd. Zatrepetalo je mlado drevje, zatrepetale so ljubke cvetice, in strah je spreletel vijolico. Bala se je za svoje mlado življenje, ker ga je ljubila, kot ljubi slikar čopič in paleto.

Prišlo je z dnevom novo življenje. Spet je posijalo solnce izza gorâ, ogrelo je naravo, razveselilo srca zemskih bitij. Ves gozd je oživel. Mrzla slana, ki je padla po noči, se je topila ob toplih žarkih, da so se lesketale na vejicah biserne kapljice. Radost je šla skozi gozd. Sinice so čivkale, kosi so se oglašali, pastirčke so stopicale po tratah in iskale mušic. Zašumele so smreke in stresale z zeleno, iglasto odejo.

Priletele so čebele iskat strdi in voska. Pogrezale so se v pisane čašice in letale s prašnimi nožicami proti domu.

Nad vso naravo je plaval svečan mir.

* * *

Pes je zalajal, zajec se je splašil in zbežal iz skrivališča čez drn in strn. Lovec Gustelj je držal puško v roki, pripravljeno na strel.

„Nič ne bo. Zajec je ušel. Ti pasje seme! Zastonj ga redim. Mislim sem, da bo izvrsten lovec ta pes, ko sem ga kupil pred dobrim mesecem od Sajeveca; a motil sem se“, je godrnjal že prileten mož v lovski obleki in je jezno udaril z nogo ob tla.

„Ne jezite se, gospod Rajko, če ima pes smolo. Saj jo imamo tudi mi.“ Gustelj je obesil puško na ramo in jel stopati po strmi stezi.

Pes je utihnil. V gozdu je vladal mir.

Bližal se je večer. Veličastno je pošiljalo solnce svoje zadnje žarke materi zemlji. Kakor božje oko se je skrbno oziralo po svetu in zlatilo z vijoličasto-rumenkastimi trakovi gozdno drevje. Zašelesteli so vrhovi in se zganili, kot bi jih pobožala Stvarnikova roka. In večerna pesem je jadrala med vrhovi. Prav tiha in slovesna je bila, prilagala se je občutkom, ki jih goji človek pred večerom.

Dospela sta na kraj gozda, kjer je rastle vijolica in je razširjala naokrog svoj vonj.

„Naberem si vijolic“, dé Gustelj.

„Jaz pa zapalim smodko.“

Prišel je do vijolice, ki je rastle pod leskovim grmom. Zatrepetala je, kot bi dahnil vanjo mrtvaški duh. V najlepšem cvetju je bila in hrepenela je še po mnogih dneh življenja.

Prav takrat, ko je hotel stegniti lovec svojo roko po nji, je zalajal pes nad njim v gozdu. Zajec je priskakljal na trato ravno pred noge gospodu

Rajku, ki je zažigal smodko. Gustelj je naglo snel puško in pomeril. Ali bil je prepočasen. Zajec se je izgubil v lesu.

Hitel je Gustelj za njim, ali pomagala mu ni nič brza noga. Vijolica se je oddahnila. Zazdelo se ji je, da je vstala k novemu življenju.

Solnce se je spuščalo za sinjo goro in se poslavljal od hčerke zemlje:
„Lahko noč!“

* * *

Tako je klíla in cvetela vijolica šestnajst dni: Navdajalo jo je veselje do življenja in bujno hrepenenje po nečem neznanem.

A njeni dnevi so bili šteti.

Prešinilo je solnce s svojo toploto vso naravo. Zbudila se je sleherna stvar iz spanja.

Črni vran je letel nad gozdom in z odurnim glasom ponavljal svoj „kra“. Priskakljala je tedaj logarjeva hčerka Anica na trato in je začela trgati zvončke in vijolice. Utrgala je tudi našo vijolico.

Napravila je iz cvetic krasen šopek in kot lahkonoža srna je odletela z njim proti domu.

Položila ga je v kristalni kozarec, napolnjen s čisto vodo.

Na nizki omari je stalo razpelo in poleg njega mali sohi Brezmadežne.

Tam dehti zdaj naša vijolice v družbi mladih zvončkov in nežnih sestric; dehti in razširja prijeten vonj v čast božjo.

Če zunaj razsaja vihar in stresa vrhove smrek, se ne briga vijolice za to. Nji sije večna pomlad.

V bližini božji je varna. Med svetom ni bila ni en trenutek.



Res krasen gozd si ti pomladni!

Po gozdu mirnem se sprehajam,
Krog mene cvetke radostno cvetó,
In zlato solnce sije name,
Visoko v zraku ptice mi pojo.

Res krasen gozd si ti pomladni!
A nekdanj si krasnejši se mi zdel,
Ko v dóbi sem detinski z vami,
Oj ptičice predrage, pesni pel.

Po gozdih nem se zdaj sprehajam,
Ko vse prepeva in se veseli;
A srce moje je nemirno —
Po rajskih dneh mladosti koprni.

Taras Vaziljev.



Za mamico!

Janček je stopil na vežni prag in se je zjokal. Težko mu je bilo pri srcu, kot človeku, ki je izgubil najdražje na svetu. In Janček je izgubil mnogo, mnogo . . .

Potegnil je čepico globoko nad oči, da bi skrnil solze, ki so mu polzele po bledih licih, in je šel . . . Žalostno je sijalo solnce na nebu. Tam na daljnem vzhodu so se kopičili sivi oblaki, preprezali nebesni svod, in žalostno solnce je boljbolj tonilo v oblake. Čudna tišina je legla nad vas. Ljudje so vprašujoče zrlí proti nebu in zmajevali z glavami.

Le Janček ni gledal proti nebu. Šele ko je solnce zakrila prva plast oblakov, si je obrisal oči in je pogledal izpod klobuka. Prišla mu je nasproti sosedova hčerka, s korbico v roki in v njej pomladnje rože za Marijin oltarček. Janček jo je pogledal in je šel mimo. Sosedova hčerka pa je postala in je zrla za njim. Smilil se ji je, ker je videla, da joka.

„Janček, počakaj, ti dam šmarnic . . . Janček!“ Slišal je, pa se ni okrenil, ker ga je bilo sram. Nikdar še ni jokal vpričo nje.

Deklica je stopila še par korakov za njim in ga je klicala, a ker se ni oglasil, ga je pustila. Janček je potegnil klobuk še tesneje na oči ter stopal hitreje. Tedaj pa se je zopet prikazalo žalostno solnce izza oblakov. Okna vaških hiš so zablestela, in jabolko na zvoniku je zažarelo . . .

Zaklenkal je zvon v visoki lini, da je odmevalo otožno preko dobnav. Lahen veter je potegnil, in jadrno so plavali sivi oblaki čez nebo. Solnce je zasijalo, pa se je zopet skrilo in zlato jabolko na zvoniku je ugasnilo.

Janček je stopil v cerkev. Svetniki s stranskih oltarjev so gledali vanj tako začudeno, in dečku se je zdelo, kakor da živé. Pobožno se je poklonil pred vsakim, pred vsakim oltarjem je pokleknil in tudi pred kip Marijin. Lica so se mu posušila, in nebeška blaženost je zatrepetala v njegovem srcu. Nebeška blaženost pa se je razlila tudi po njegovih licih, in rajska zadovoljnost mu je zablestela v očeh. S svetim strahom je povzdignil Janček drobne in koščene ročice proti nebeški Materi, ki se mu je tako prijazno in zaupno smehljala raz oltar. Kroginkrog njenega lepega kipa so dehtele rože v pisanih lončkih, pod njenimi nogami pa je brlela svetilka z rumenim plamenom ter razsvetljevala nebeški obraz Devici.

Janček je v nebeški blaženosti pozabil na vse in je neprestano gledal v sveti kip. Zdelo se mu je, da se smehlja nebeška Gospa, da ga vabi z očmi, da ga kliče k molitvi . . . in Janček je trdneje sklenil roke in šepetal gorko in vdano molitev Marijino. Zgenil se je kip, zaživele so oči, ustnice so se premikale — Marija na oltarju je oživeła, in Janček je molil sveto in pobožno . . .

Zaškripalo je nekaj za cerkvenimi durmi, tam pod stolpom. Janček se je stresnil in se je ozrl naokrog, pa zopet pogledal v oltar. Nič več se ni smehljala nebeška Gospa, ampak zrla je resno, roke sklenjene na prsih in ustnice stisnjenje. Tam zgoraj v zvoniku pa je razvonilo, in votli glasovi so odmevali po božjem hramu ter motili sveto tišino.

„Čemu zvoni?“ je mislil Janček, in postalo mu je zopet tako težko pri srcu. Biserna solza mu je pripolzela na lice . . . ah, Janček se je prestrašil te solze!

„Kajne . . . sveta Marija, mati božja . . . kajne, saj ni res? Mamica je zdrava in se smeje veselo, ker je zunaj pomlad . . . Samo trudna je, pa je šla ležat in se je napravila v najlepšo obleko, v roke pa je vzela molek, da bo molila k tebi, Marija . . .“ In Janček se je potolažil, in solza se mu je posušila. Še enkrat se je ozrl zaupljivo, s pritajenim strahom v Marijo, ki se mu je nasmehljala tako prijazno, pa je odhitel iz cerkve. Na cesti je dohitel cerkovnika, starega moža, ko je počasi stopal od cerkve.

Cerkovnik je zrl za utolaženim dečkom, in v njegovem srcu je vstala dobrodušna želja: „Bog te preskrbi, sirota!“ Zavil je v župnišče tik ceste, in pripolzele so mu solze na uvela lica. To so bile solze usmiljenja, ki jih tako malo pozna trdi svet.

Janček pa ni videl solz cerkovnikovih. Bilo mu je sladko pri srcu. Še vedno je mislil na smehljajoče lice Marijino, na njene šepetajoče ustnice, na njene zaupne oči . . . in ničesar hudega mu ni prišlo na misel. Spomnil se je tudi svoje ljubljene mamice doma: Trudna je in leži, črn molek ima v rokah, ob glavi pa gorita dve sveči — kakor ob praznikih v cerkvi. In dobra mamica je vesela in zadovoljna, ker je zunaj pomlad . . .

Stopil je čez prag, stopil v izbo. Tekel je povedat dobri mamici, da je bil v cerkvi in da je molil. Ali mamica se ni zmenila zanj.

„Mamica, za vas sem tudi molil . . . slišite?“

Mamica se ni zmenila zanj . . .

„Ali spite, mamica? . . . Saj ne spite, ker se smejete.“

Mamica se je smehljala z grenkim nasmehom. Pogledala pa ni sinku v obraz. Nič več je ni Janček nadlegoval z vprašanji. Šel je na travnik in je trgjal rože Mariji. „Mamica jih ponesó“ — tako je mislil — „na njen oltar, ker je uslišala mojo molitev in jim je dala zdravje.“ — —

Sirotni otrok! Marija je pač uslišala tvojo molitev in je podelila dobri mamici zdravje in veselje in večno srečo v nebesih . . . A. P. *Irigrorjev.*



Škrjančku.

Čez dobrovo tiho
Pesem se glasi,
Ej, škrjanček drobni
Pesem gostolí.

Ej, škrjanček drobni,
Le radostno poj,
Razveseli s sladkim
Spevom srček moj!

Sokolov.



Hišni ljubljenec.

Pri Brakovih so imeli žrebička. Rekli so mu Lisec, a otroci so ga nazivali Liščka. Ljubka živalca je bil ta Lišček, vsakemu se je prikupil. Bil je kostanjeve barve, po hrbtu je imel pa črno progo prav do repa, na čelu pa belo liso. Skodrana črna griva, košati rep, vitke noge, ponosna hoja, labudji vrat — sploh vse na njem je bilo lepo in prikupljivo. Otroci iz cele vasi so ga imeli radi, nad vse pa Brakov Pavle. Kdo bi ne ljubil tako brhke živalce? Včasih je priletel Lisec iz hleva na vas. Kako se je postavil, dvignil ušesa in meril s ponosnimi očmi zbrano otročad okoli sebe! Včasih je bil pa tudi nagajiv; izljubilo se mu je, pa je letel do konca vasi, po travnikih in njivah in potem po poti zopet nazaj. Kadar so drvili otroci za njim, je imel še posebno veselje, da je skakal po vasi, kot bi hotel pokazati, da ga nihče, niti najurnejši tekalec ne dohiti. Pa umen je bil ta Lišček. Kadar se mu ni poljubilo več teči, se je obrnil urno nazaj in tako je prekosil vsakega, ki se je izkušal ž njim. Sicer se je pa malo brigal za otročji krik; prav nalašč jim je nagajal. Ko je zapazil, da je zapustil daleč zadaj vse tiste, ki so hoteli tekati ž njim, je poskočil od veselja in se spustil v lahen dir. Sicer je bil pa nenavadno krotak; jedel je iz roke, in dobro se mu je zdelo, če ga je kdo pohvalil ali pogladil po gladki koži. Vselej je izkazal svojo hvaležnost s tem, da je veselo poigral s svojo kodrasto grivo in zletel parkrat gor in dol. Vsi vasi je delal veselje ta Lišček. Modri možje, ki so znali presojevati konje, so trdili, da bo to nekdam krasen konj. Sosed Borak je vselej obstal, kadar je pršel Lišček na vas, in je jel precenjevati lepo žival. In kar je Borak pohvalil, je bilo gotovo dobro, ker on je bil konjski mešetar . . .

Brakov Pavle je imel takrat devet let, in z dedom sta se posebno dobro razumela. Največje Pavletovo veselje je bil Lišček. On je napajal kobilu Karo, in ko so dobili pri Brakovih Liščka, ni maral več za Karo, ampak samo za Liščka . . . Kakšno veselje je imel ž njim! Takoj, ko so ga izpustili spomladi iz hleva, so ga prijeli ded in ga nalahko položili Liščku na hrbet. Nikjer na svetu bi menda ne bilo prijetneje kot na Liščkovem hrbtu. Lišček seveda ni čakal, ampak je prestrašen zbežal po dvorišču, kobila Kara pa je nejevoljno zarezgetala . . . In bolj ko je bilo solnce gorko, večkrat je prišet Lišček iz hleva, in Pavle jih je kar zavidal, da smejo tudi drugi gledati njegovega Liščka.

„Lišček je naš“, jim je rekel, a drugi se niso menili za to.

Brakov ded so bili izkušeni konjerejec . . . Tudi njim je bil povšeči Lišček.

Kadar je skakal po dvorišču, so prikimali zadovoljno in pravili:

„Ta pa ta, kako lep korak ima . . .!“

Pavle se je zelo bal za Liščka; rajši bi bil dal nevemkaj kot Liščka. V šoli so čitali basen: Koliko stoji mlado žrebe? . . . Kaj, ko bi tudi k

njim prišel volk po Liščka? Brez dvoma bi sicer tudi Kara pokazala desno kopito volku v čelo, da bi se kot mrtev zgrudil na tla, a kaj — ko bi ne bilo Kare zraven? To je Pavleta zelo skrbelo, in celo v sanjah se mu je parkrat pritaknilo o Liščku in o volku. Včasih so pravili, da ciganje radi kradejo otroke in žrebeta. Tudi to je delalo Pavletu mnogo skrbi. Včasih so prišli ciganje skozi vas, in Pavle kar ni mogel pozabiti, da ciganje tudi kradejo žrebeta. Sam ni vedel, kaj bi storil, ko bi se kdo drznil kaj žalega storiti Liščku. Kadar je bil Lišček posebno dobre volje, so ga ometavali otroci s palicami, da bi ga razdražili. Kakó se je smilil takrat Pavletu! Kaj šele, če bi ga vzeli ciganje, da bi pri njih stradal in hodil po daljnem svetu in nosil tovore, nazadnje pa bi ga ciganje prodali kdove kam v tujo deželo. A vse se je izšlo srečno; ni prišel volk niti ciganje ga niso vzeli. Sosedje so pa trdili:

„Lepa živina ta Lišček . . !“

Spomladi je bilo. Kara se je pasla na travi pred hišo, krog nje je pa skakal Lišček, ki je postajal že dostojen konj. Pavle kar ni mogel pojmiti, kako lepo bi bilo, ko bi bil Lišček vprežen. Jezditi na njem, že to je lepo, a ko bi stal Lišček vprežen z velikim komatom pred vozom, ah, to bi bilo šele neizrečeno lepo. Misлил je, da ž njim vred doraste tudi Lišček, in da on bo nekoč vozaril ž njim. Seveda mu bo težko dobiti par . . .

Takrat je pa pripeljal sosed Borak tujega moža, velikih brk in s kučmo na glavi. Rekli so, da je kupec

Pri Brakovih je bilo nekaj časa sem nekaj žalostno in otožno. Gospodar je hodil tiho in zamišljeno, ded so posedali pred hišo in pokašljevali, mati so pa tiho opravljali svoja dela. Pavle je slišal le parkrat, ko so oče pravili: „Moral bo iti, ni drugače . . .“

Tistega jutra je torej prišel kupec z mešetarjem Borakom. Lišček, ki je hodil po dvorišču, je dvignil glavo in pobegnil, kot bi slutil, kaj se bliža . . . Takrat ga pa je mešetar Borak pohvalil kupcu:

„Nujte, to je živinica!“

Kupcu je Lišček menda res ugajal, kajti pokimal je veselo zadovoljen.

Ded, ki so sedeli pred hišo in pazili na konjiča, so moža trdo pogledali.

Pavle pa je hodil z bičem gori in doli in zdajpazdaj počil, da je splašil Liščka, ki se je poka zelo bal. Pavle je pogledal moža in se zbal za Liščka . . .

Moža sta odšla v hišo . . .

Ded pred hišo so pa nemirno pokašljevali, in Pavletu se je zdelo, da so si otrli nekaj iz očesa . . .

Kmalu so prišli iz hiše: oče, kupec, mešetar in mati.

Hišni gospodar se je počehljal za ušesi, kot vsak, ki se pomišlja . . .

„Ná, mali, ná, ná!“ jel je Brak klicati žrebička, in Lišček je res prišel bliže.

Brak ga je prijel za uzdo, in konjski kupec mu je zmeril visočino, dolžino, pa pogledal na zobe, privzdignil mu vse štiri noge in mu pregledal kopita, nazadnje pa mu premeril še prsi. Mešetar je cel čas hvalil Liščka z različnimi lepimi besedami:

„Dobra živina je to; jaz ga poznam, kar je na svetu; lep konj bo to, da mu bo težko najti para . . .“

Pavle se je bil pritisnil k staremu očetu in jezno gledal kupca, ki je neusmiljeno odpiral Liščku gobec in mu gledal na zobe. Kobila Kara je stala blizu, a se ni dosti menila za vse in posegla tupatam po kaki travi. Pavle se je spomnil na ono kobilo, o kateri so čitali v šoli . . . Ded so gledali neprestano Liščka in parkrat zamrmrali:

„Škoda ga je . . .“

Pavletu pa niti v glavo ni prišlo, da bi mogel kdo prodati tako žival, kot je Lišček.

Mati so stali na pragu in gledali . . .

A možje so se že botali . . .

„Osemdeset“, vpil je Borak in vlekel z eno roko kupca z drugo pa Braka.

„Ni mogoče“, je rekel kupec.

„Za toliko ga ne dam“, je rekel Brak.

Pa je stopil mešetar in nekaj natihoma povedal kupcu na uho . . .

„Naj bo, konj se mi dopade“, je rekel kupec.

Brak je pomislil . . .

„Ne zavrzi se“, opomnili so ded na klopi.

„Po ceni ga ne daj“, rekli so mati na pragu.

Pavle se je pa spustil v jok. Liščka prodajajo . . . Na poti so se zbrali vsi vaški otroci: vsi tisti, ki so nekaj dražili Liščka, ki so ž njim letali in igrali, vsi, ki so ga imeli radi, vsi so gledali in poslušali. Celo sosede so prišli pomagat pri kupčiji.

„Vsak malo odnehajta“, so začeli, „in kupčija je sklenjena“. Vsi so gladili Liščka, gledali lepo žival in ga hvalili. Lišček je stal sredi kupcev popolnoma miren, ponosen in čil in z nekako bistrimi očmi je gledal može okoli sebe. Pavle se je pa pritisnil k dedu in jokal na glas in tudi mati si je potem začela brisati solze. On si ni mogel misliti . . . Lišček mora tako mlad od doma, od dobrih ljudi, od Kare, med ptuje ljudi, kjer ga čaka kdové kaj . . . To ga je bolelo.

Med tem je Brak premišljeval, kaj naj stori, možje so pa precenjevali Liščka.

„Naj bo“, je rekel gospodar in kupec je udaril s pomočjo mešetarja v roko gospodarju.

„Nikar ne jokaj, Pavle“, rekli so ded in si sami otrli nekaj iz očesa... Otroci so obstopili Liščka... Lišček je prodan, ni več Brakov, ampak ptujega kupca last...

Lišček je veselo zarezetgal...

„Tako... Zadnjič!“ opomnili so ded in pogladili Liščka po gladki koži. Tudi kara se je približala, kot da je ponosna na svoje mlado... Mati so prinesli iz hiše par skorij, in Lišček jih je pohrustal z velikim veseljem in se gosposko priklanjal gospodinjini... Otroci so stali okoli Liščka, na katerem je sedel Pavle solznih oči, in vsem se je zdelo inako, ko so videli, da mora Lišček z doma... Pavle se je spustil v nov jok. Mislil je, da bo nekaj vozaril z Liščkom, s tem lepim konjem, a zdaj je vse proč. Bog ve, kaj bo moral vse prestati pri tujih ljudeh ubogi Lišček?

„Nikar ne jokaj!“ rekó ded, „saj bi ne bil vedno tako lep.“ Zraven pa tiho pristavijo:

„Eh, ljubi Bog, da je moralo tako priti...“

Otroci so medtem ponujali Liščku sladkorja in kruha.

Možje so prišli iz hiše.

Ded so vzeli Pavleta z Liščka, in tuji kupec je prijel za uzdo... Parkrat je prepeljal žrebe po dvoričsu, gledal mu pod noge in medtem tudi z bičem parkrat zadel Liščka... Lišček je vselej zbegano skočil, kot da čuti, da ni v domačih, ampak v tujih rokah. Ded so sedli zopet na klop in držali jokajočega Pavleta, mati so si brisali solze na pragu, oče so stali pa zamišljeni z rokami v žepu, mešetar in sosedje so se pa veselo smejali. Otroci so se razpršili...

„Dijó“, zavpil je kupec in je zletel z Liščkom po vasi — proti glavni cesti.

„Eh, da si ga dal!“ vzdihnili so ded.

„Naj bi bil še pri hiši“, opomnili so mati.

Kara se je vrnila past na vrt za hišo.

Pavle je jokal in gledal na cesto. Mislil je, da bi bil vsaj Lišček toliko pameten, da bi ušel in prišel nazaj. Smilil se mu je neizreceno. Sosedje in otroci so se skoraj razšli. Brak pa je postal, zamišljeno gledal za kupcem, potem pa odšel v hišo.

„Dobra kupčija je bila; bil sem vedno te misli, da bo“, opomnil je mešetar, sažgal pipo in odšel.

I. E. Rubin.



Sveti Filip in Jakop.

Spisal Václav Kosmák. Preložil Jožef Gruden.

Zeleni maj — A človek ti,
Razcvelji gaj — Kaj te skrbi,
Sto ptičkov gode! Kaj letos bode?!



Kako bo spet letos?“ slišiš pomladi vzdihujoče poljedelce. Kaj meni mar, kako bo letos? Jaz vem, da bo tako, kakor Bog hoče, in zategadelj se naslajam rajši ob zelenem maju, razcvelem gaju in ptičjem petju! Brezskrbno sem pohitel te dni v pisani svet. Prišel sem v Branico. Na vseh oknih so še bile zataknjene zelene veje, da bi ne mogle čarovnice v hiše, ali pa kakor v spomin na čudեսno rešitev sv. apostolov Filipa in Jakopa.

Ali poznate to prigodbo? Poslušajte torej, če je ne veste.

Kadar sta hodila, tako pripovedujejo stari ljudje, sveti Filip in Jakop križem sveta, da bi oznanjala sveti evangelij, so ju zgrabili vojaci ter odvedli pred sodnika pogana. Pot je bila dolga, da so morali hoditi več dni. Dospeli so pod noč v neko vas. Vojaci so zaprli sveta apostola v bližnjo hišo, in da bi to hišo drugi dan lahko našli (zvečer je niso dobro videli), so nateknili za okna zelene veje ter veleli gospodarju, naj ta dva moža skrbno čuva, sicer mu vzamejo glavo, če bi ju drugi dan ne dobili več pri njem. Potlej so vojaci odkoračili v krčmo.

Sv. Filip in Jakob sta pokleknila ter pobožno molila. Ko pa je žena to videla, je dejala možu: „Poglej no, poglej, to sta zares sveta moža — prosim te, kar izpusti ju.“

Mož je pa odgovoril: „Kje ju pa smem, lej jo no, ob glavo bi me deli.“

Sveti Filip se je pa obrnil k njemu, kakor je klečal, ter rekel: „Ne boj se, ti pravim. Bog te bo otel iz njih rok.“

Mož mu je verjel, pa ju je izpustil pri zadnjih vratih preko vrta na polje, da sta lahko utekla vojakom.

Drugega dne so vojaki navsezgodaj vstali ter šli iz krčme, da bi svetnika dalje odvedli.

Na hiši, ki je stala tik krčme, so videli zelene veje.

„Kaj smo ju tu sem zaprli?“ se je eden čudil. Tako se mi zdi, da je bila ta hiša snoči dalje od krčme.“

„Lej no, lej!“ je zaklical drugi vojak, „tamkajle na oni hiši so tudi zelene veje!“

„Pa tamle tudi — pa tamle tudi — in tam. Bes te lopi — — —“ je zaklel poveljnik, „saj so na vseh oknih po vsi vasi zelene mladike!“

Vojaci so kar strmeli in niso vedeli, v katero hišo naj gredó, ter so nejevoljno odšli iz vasi.

To čudo je storil Bog, da bi otel sveta in vrla moža. Poslal je ponoči svojega angela, in ta je zateknil zelene veje za okna po vsej vasi, da niso vojaci naposled znali ne kod ne kam.



Odprite svoja okenca . . .

Odprite svoja okenca,
Odprite na stežaj,
Da pride k vam povabljeni —
Oj, svetli vitez maj . . .

Zdaj pride k vam po dolgem spet,
Da se pokaže vam,
Ko videli ga boste vsi,
Odšel bo spet drugam . . .

Ej, krasen je, prekrasen je,
Obraz njegov žari;
Narava ogrnila mu
Odelo z biseri . . .

Glej, v cvetju vse, v zelenju vse
V pozdrav mu zeleni,
Po logih drobnih ptic nebroy
Pozdrav mu žvrgoli . . .

Odprite svoja okenca,
Odprite na stežaj . . . !
Že speje k vam povabljeni —
Oj, svetli vitez maj . . .

Strninski.



Na zeleni gori.

Na zeleni gôri
Rožice cvetijo,
Solnce jih ogreva,
Virčki jih pojijo.

Na zeleni gôri
Jelčica sameva.
Solnčece premrle
Veje ji ogreva.

Na zeleni gôri
Kuka kukavica
In si v virčkih gleda
Drobna črna lica.

Na zeleni gôri
Rožice cvetijo,
Na zeleni gôri
Lepi dnevi spijo . . .

Semjonov.



Vesela pesem.

V zeleno polje,
V zelen log
Grem dobre volje,
Lahkih nog

Srce je srečno,
Duh voljan
Vse kliče, miče
Vun na plan.

Pomlad prispela
K nam je v vas,
Pomlad vesela —
Zemlje kras.

V zeleno polje,
V zelen lôg
Grem dobre volje,
Lahkih nog.

Zvonimir.



Listje in cvetje.

Koristna zabava.

(VI. Akustika.)

Posebno mesto v godbi imajo trombe ali trobente. Trobenta je godalo, ki pripada piščalkam z jezičkom. Glavno delo tu izvršujeta ustnici, ki se stisneta druga blizu druge in povzročata, da skozi ozko odprtino med njima siloma vpihana sapa napravi za zvok potrebno tresenje.

Oglejmo si najprej sliko (št. 8). Naš nadebudni glasbenik si je poiskal stekleno cev kakih 30 cm dolgo in 2 cm široko. Za lažje pihanje si jo je na enem koncu v ognju nekoliko razširil in zaokrožil. Mesto steklene cevi bi si bil lahko odbral tudi vsako drugo gladko cev. Kakor pri vseh piščalkah, je tudi pri trobentah odvisna višina glasu od dolžine in širine cevi. Zato si je naš trobentar pomagal tako, da je iz gladkega kartona okrog prvotne trobente priredil drugo cev, ki se dá poljubno pomikati gor in dol. Tako je mogoče trobento podaljšati ali pa skrajšati, ter tako izvablja nižje in višje glasove. Na ta način so se rabile starejše „pozavne“. Navadno pa se tudi pri trobentah dolgost uravnava po prebiralnicah.



Št. 8.

Pa še neke posebnosti moramo tu omeniti. Že pri navadnih piščalkah, zlasti pri oni ponosni „postranici“ se dá izvabiti več različnih glasov, ako se piha mirneje ali silneje. Z mirnim pihanjem nastane glavni ali temeljni glas; ako se piha močneje, se sliši oktava; še silnejše pihanje daje kvinto od oktave. Glasbeniki so določili na enak način še drugo oktavo, nje terco in kvinto. Ti višji glasovi se imenujejo počezni glasovi ali nadglasovi.

Ti nadglasovi so pri trobentah večjega praktičnega pomena nego pri piščalkah. Iz dolgih in bolj ozkih trobent ni mogoče izvabiti globokega — temeljnega glasu, marveč se slišijo le nadglasovi, ki se s silnejšim ali mirnejšim pihanjem in raznim stiskanjem ustnic izpreminjajo. Zato je umetno trobentanje naporno in zahteva dokaj spretnosti. Tako je n. pr. poštni rog narejen iz dolge zakrivljene cevi, ki bi vsled svoje dolgosti morala dajati globoke in bolj slabotne glasove, v resnici pa svira v visokih in močnih. Slično je pri drugih trobilih. Moč glasu je odvisna tudi od tega, ker tu sodeluje večja množina zraka

Spominčice.

VI.

„Prazno je delo brez sreče z nebes.“

O, pa je tudi nasprotno res:

Sreča z nebes je prazna brez našega dela,
Združena z našim trudom le uspeh bo imela.

„Moli in delaj!“ Besedic teh par

Vam bodi vodilo v življenju vsekar.

Modri si zna tako svoj kruhek služiti,

Da v trudih življenja ne more nebes izgubiti.

Internus.

Preizkušnja iz raznih predmetov.

V. Iz rastlinstva: Kdaj raste največja trava?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

Rešitev šaljivega vprašanja v št. 4.

Vsaka mačka lovi z repom, ker si ga ne dá odsekati ali odtrgati, predno gre na mišji lov.

Prav so rešili: Josin Mara, učenka na c. kr. vadnici v Ljubljani; Fon Ivo in Emica v Celju; Poš Vekoslav, strežnik pri grofici Lechenyi v Mariboru; Mahorič Franica in Emica, učenki v Ptuj; Lesar Janez, dijak v Ljubljani; S. Neuwirt, S. Ligvorija v Celju; Balaškovič Vekoslav v Zupetincih; Hočevar Milan, drugošolec, Hočevar Marica, učenka pri čč. šolskih sestrah v Celju; Štelcar Josip, sluga kn.-šk. pisarne v Mariboru; Trtnik Stanka, učenka II. razr., Trtnik Alma in Olga, učenki IV. razr.; Kranjč Terezija, Svetlič Mar., Kokalj Teodora in zadnjič imenovane učenke VIII. razreda v Lichtenthurničinem zavodu v Ljubljani; Javšovec Franc, učenec V. razreda pri Sv. Jurju ob Ščavnici; Klavžer Blaž, v Mariboru; Robar Ivan na Peteljineku pri Sv. Jerneju; Jezovšek Emilijana in Brinovec Julijana, učenki V. razreda na Vranskem; Kovač Antonija, Kvas Terezija, Avčar Terezija; Špes Marija, Košec Helena, Vengušt Marija, Cilinšek Ana, učenke v Ljubečini; Bombač Anton, Kenda Stanko, Košir Jožef, učenci; Slevac Ana v Kamniku; Bombač Marija, učenka v Mekinjah; Buchta Elza, Jerman Jakobina, Parma Bice, Pavlin Milka, Spinka Grete, Weiß Lojzika, Vintar Julka, Puhek Albina, Urbančič Franica, Zorc Pavla, gojenke VIII. razreda pri čč. ubožnih šolskih sestrah de Notre Dame v Šmihelu pri Rudolfovem.

Novi listi in knjige.

1. *Pri našem cesarju*. Spisal R. E. Peerz, ces. kr. profesor. Poslovenil Ivan Krulec, c. kr. vadniški učitelj. Izdalo in založilo „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“. Ljubljana 1905. Natisnila „Narodna tiskarna“. Cena 10 h. — Jako mično rešuje knjižica nalogo, ki je izražena v naslovu. V preprostem jeziku opisuje neumorno delovanje našega ljubljenege vladarja za vsak dan posebej ter še posebna opravila in skrbi ob raznih godovih in dogodkih med letom. Prav toplo priporočamo drobno knjižico, ki ima lep patriotičen namen, da vzbuja v mladih srcih ljubezen do presvetlega cesarja, pa jih tudi bodri k posnemanju njegovih vrlin, zlasti k pridnosti. Kakor je od boru tiskarna brezplačno natisnila knjižico in in mu g. M. Grubbauer podaril papir zanjo, enako naj mladino ljubi pokažejo naklonjenost društvu s tem, da jo pridno naročajo.

2. *Spillmannove povesti*. VII. zvezek. Sul-tanovi sužnji. Carigrajska povest iz sedem-najstega stoletja. Založila „Katol. Bukvarna“ v Ljubljani. Tisk „Kat. tiskovnega društva“, prej R. Šeber v Postojni. 1906. — Cena 60 vin., kart. 80 v. — Kakor v drugih Spillmannovih povestih, se tudi v tem zvezku dobro rešuje glavna naloga, ki jo mora izvrševati mladinsko berilo, da z mikavnostjo zabava mladega čitatelja, a s plemenito vsebino obenem blaži in vodi k lepemu in čednostnemu življenju. Središče povesti, okrog katerega se spretno opleta vse drugo pripovedovanje, sta Janko in njegova sestra Milica, ki so ju bili Turki ugrabili v Novem mestu in odvedli v Carigrad v sultanove verige. Vzorno je naslikana njuna bratska ljubezen in vztrajnost. Ganljivo je, kako se mlada sužnिका detinsko bogoljubno tolažita, vzpodbujata k potrpežljivosti, k zupanju na božjo pomoč in mogočno priprošnje Matere božje in angelov varihov in k junaški vztrajnosti. Spretno so tudi zasnovane okoliščine, ki slednjič omogočijo rešenje njima in nekaterim drugim.

Listnica uredništva.

Semjonov: Tri so morale v koš, ker jim manjka izrazitih misli. — Emica M.: Še ni zrelo. — A. M. v L.: Blagi Ivanček je gotovo večnosrečen. Spisom pa nedostaja še pile. — Sobjeslav: Morda bo mogoče kaj izbrati. Vse preveč megleno za otroke. Deca ljubi luč. — Soran: Nekaj se porabi.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h

— Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.